

7) Ἡ Ἐπιτροπὴ ὀρίζει ἀπὸ τὰ μέλη της Γραμματέα καὶ Ταμία.

8) Ὁ Ταμίας τοῦ Ὀμίλου εἶναι καὶ Ταμίας τοῦ Σχολείου καὶ ἀντιπροσωπεύει καὶ τὰ δύο σὲ κάθε χρηματικὴ τους ὑπόθεσι.

9) Σὲ κάθε συνεδρία τῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν ἀπαρτία χρειάζονται τρία μέλη. Ἐνα ἀπὸ τὰ μέλη προεδρεύει καὶ διευθύνει τὶς ἐργασίες κάθε συνεδρίας.

10) Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀντιπροσωπεύει τὸν Ὀμιλο σὲ κάθε εἶδος σχέσι τοῦ καὶ φροντίζει γιὰ ὅλες τὶς ἐργασίες τοῦ Ὀμίλου, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Πρότυπο Δημοτικὸ Σχολεῖο, πού τὸ φροντίζει ἡ Ἐφορία τοῦ.

11) Τὰ μέλη τοῦ Ὀμίλου πληρώνουν πέντε δραχμὲς τὸ χρόνο.

12) Στὸ τέλος κάθε χρόνου ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ δημοσιεύῃ ἐκθεση τῶν ἐργασιῶν της καὶ τῆ λογοδοσία της.

13) Ἡ Ἐπιτροπὴ ὀρίζει ὡς ἰδρυτὴ ἕναν ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Ὀμίλου, κάθε φορὰ πού λείψῃ ἰδρυτής.

14) Τὸ Καταστατικὸ τοῦτο μπορεῖ ν' ἀναθεωρηθῇ ἀπὸ τοὺς Ἰδρυτὰς καὶ τὰ Μέλη μετὰ τὰ τρία πρῶτα χρόνια.

Ἀθήναι, Μάης 1910.

ΟΙ ΙΔΡΥΤΑΙ

Ἄπ. Ἀλεξανδρῆς, Α. Μαβίλης, Πέτρ. Ἀποστολίδης, Ν. Μανουρῆς, Περικλ. Ἀργυρόπουλος, Κ. Μελάς, Βλ. Γαβριηλίδης, Ἀλ. Μυλωνᾶς, Χρ. Γκόφας, Ἀλ. Πανταζῆς, Ἀλεξ. Δελμούζος, Ἀλ. Παπαναστασίου, Λουκ. Δελμούζος, Κ. Πασαγιάννης, Κωνστ. Δεμερτζῆς, Α. Πετροκόκκινος, Ἀλ. Διομήδης, Θρ. Γ. Πενμεζᾶς, Ἰ. Δραγούμης, Χρ. Ράγκος, Ἰ. Θεοδοωρίδης, Α. Ι. Σαράτσης, Ν. Καζαντζάνης, Μιχ. Στελλάκης, Π. Καραπάνος, Γ. Σωτηριάδης, Ἀνδ. Καραβίτσας, Κωνστ. Τοπάλης, Κωνστ. Κατοίμπαλης, Κ. Α. Τριανταφυλλόπουλος, Α. Ν. Κεφαλληνός, Μ. Τοιριμῶκος, Ἀρ. Κουρτίδης, Δημ. Φωκᾶς, Γ. Καφαντάρης, Φώτης Φωτιάδης, Κλέανδρος Β. Λάκων.

ΟΠΟΙΟΣ θησιάζεται γιὰ τὴν πατρίδα καὶ δουλέει γιὰ τὸ Ἕθνος, ὅποιος φανῇ μεγάλος, ὅποιος ἰψυθῇ, μῆτε πατέρα, μῆτε μάννα, μῆτε παιδιὰ, μῆτε φίλους πρέπει ν' ἀχῇ. Ἀλάκαιο τὸν παίρνει ἡ πατρίδα. Τὸν ἔχει μοναχὴ της, μὲ σιδερένιο χέρι τὸν ἀρπάζει καὶ τὸν κάρνει δικό της—ἴσῃ μὲ τὸν τάφο καὶ παρέκει.

ΨΥΧΑΡΙΣ

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

«Σκέπτεται νὰ ἐνόσῃ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν εἰς ἓν, ὅπως ταῦτα διευθυνομένα ὑπὸ κοινοῦ ἐπιτελείου θρῶσιν ἐν συνδυασμῷ αἱ δύο στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῆς χώρας.» Ἐφημ. «Σκρίπ» 14 Σεπτ. σελ. 4 στήλῃ 4.

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ*

6.

ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ ΜΑΣ Κ' Η ΓΛΩΣΣΑ

Σὲ προηγούμενο κεφάλαιο εἶπαμε πὼς γιὰ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας στὸ σχολεῖο εἶναι ἀνάγκη πρὸ πλατιά νὰ μιλήσουμε. Μὰ γιὰ μᾶς τοὺς Ρωμιούς τὸ παιδευτικὸ ζήτημα εἶναι οὐσιαστικὰ καὶ ἀληθινὰ γλωσσικὸ προπαντὸς ζήτημα. Κι ἂ δὲν τὸ καλονοιώσουμε αὐτὸ ὅλοι, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ καταφέρουμε καμιά παιδευτικὴ καλύτερηψῃ. Ὅσο ὑποφέρουμε νὰ βλέπουμε τὸ ἀπαίσιο φάσμα τῆς νεκρῆς καθαρεύουσας νὰ τριγυρνᾷ μέσα στὰ σχολεῖα μας, στὰ χαμένα πολεμοῦμε νὰ διορθώσουμε τὶς ἄλλες σχολικὲς μας ἑλλείψεις. Μᾶς λείπει τὸ πρῶτο, τὸ πρὸ ἀναγκαῖο, τὸ ἀπαραίτητο ἐργαλεῖο τῆς παιδείας· κ' εἶναι φρόνιμο γι' αὐτὸ πρῶτα νὰ φροντίσουμε καὶ ὄχι γιὰ τὰλλα, πού ὅσο σπουδαῖα καὶ ἐν εἶναι δὲν ἔχουν ἀκόμα γιὰ μᾶς μεγάλη σημασία. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ καμιά παιδευτικὴ πρόοδος, ἂ δὲν ἀρχίσουμε ἀπὸ τὴν ἀρχή. Μὰ πρὶν ἐξετάσουμε τὸ σημερινὸ τῆς ἀγωγῆς μας ὄργανο, δὲν κρίνουμε ἄσκοπο νὰ δοῦμε τί συλλογιστήκανε καὶ τί γράψανε γι' αὐτὸ, ὅσοι δουλέψανε κάπως ἴσαμε τὰ τώρα γιὰ τὴ δημοτικὴ μας παιδεία.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δασκάλους μας πού περνοῦνε γιὰ μύστες τῆς παιδαγωγίας, ὅταν πρόκειται νὰ γράψουν ἢ νὰ διδάξουν γιὰ τὴ γλώσσα καὶ τὴ μεγάλη της σπουδαιότητα στὴν ἀγωγή τοῦ ἀθρώπου, καταφεύγουνε στὰ γνωστὰ κωτοπύργια σκέψης καὶ ἐπιχειρήματα. Συνήθως ἢ κάνουνε τὸ χοντρειδέστατο λάθος νὰ λογαριάζουνε τὴν καθαρεύουσα γιὰ μητρικὴ γλώσσα ἢ καταγίνονται νὰ προσφέρουνε καὶ αὐτοὶ τὶς ὑπηρεσίες τους στὴν ὑποστηρίξι τῆς χλισειπωμένης γνώμης, πὼς ἐμεῖς γιὰ ἱστορικοὺς καὶ ἔθνικοὺς τάχα λόγους εἴμαστε δικαιολογημένοι πού ἔχουμε δύο γλώσσες, τὴ μητρικὴ, πού τὴν ξέρουμε καὶ δὲν εἶναι τάχα ἀνάγκη νὰ τὴ διδάχτομε καὶ πού θὰ εἴτανε ματασοπνία μαλιῶς νὰ τὴν ἀναπτύξουμε καὶ νερπῇ νὰ τὴ μεταχειριστομε γιὰ ὄργανο τῆς ἀγωγῆς μας, καὶ τὴν ἐπίσημη καθαρεύουσα πού σκοπὸς τῆς φοίτησῆς μας στὸ σχολεῖο εἶναι...νὰ τὴ μάθουμε. Ὅσοι ἔμως εἶδανε μὲ τὰ μάτια τους καὶ προσεχτικὰ μελετήσανε τί γίνεται παντοῦ καὶ διαβάσανε πόσο συντελεῖ στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀθρώπου ἡ μητρικὴ λαλιά, θέλοντας νὰ σιδηράσουνε τὶς ἰδέες καὶ πεποίθητές τους μὲ τὸ φοβερὸ διγλωσσὸ «καθεστῶς» πού βασιλεύει εἰς ἔλη τὴ Ρωμιόσυνῃ, βρῖσκουν εἰ καθένας ξεχωριστὰ δικό του τρόπο νὰ μπαλώσῃ καὶ νὰ βολέψῃ ὅπως μπορεῖ τὰ πράγματα. Ὁ Ἰ. Παυλίδης καταφεύγει σὲ ἀοριστολογίες γράφοντας πὼς ἡ καθαρεύουσα εἶναι συνέχεια τῆς μητρικῆς (!) καὶ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ συνέχεια τῆς καθαρεύουσας (!!) καὶ ὑποστηρίζοντας πὼς χρῆς ἔχουμε «μὲ ἥρεμα καὶ κανονικὰ βήματα νὰ ἐπιδιώκωμε τὴν προσπέλασιν τῆς νεωτέρας πρὸς τὴν ἀρχαίαν» (Διδακτ. § 136, 1895). Εἶναι γνωστὴ ἡ

*) Κοίταξε φῶλλα 350, 352, 370, 382 καὶ 386.

ἀντίφραση πού συχνά ἔπεφτε ὁ Χ. Παπαμάρκου τονίζοντας ἀπὸ τὴ μιά, πολὺ σωστά, πὼς σκοπὸς τοῦ σκολεῖοῦ δὲν εἶναι νὰ μάθουμε γλώσσα, μὰ νὰ μεταχειριστοῦμε τὴ γλώσσα μὲς γιὰ ὄργανο τῆς ἀνάπτυξής μας, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη προτρέποντας τοὺς δασκάλους νὰ ἐξαναγκάζουνε τοὺς μαθητάδες τους νὰ μπαίνουνε ὅσο τὸ δυνατὸ πρὸς πολλὰς κάθε φορὰ καὶ κάθε μέρα ἀγνωστες λέξεις τῆς καθαρεύουσας καὶ νὰ...καθαρῖζουμε, ὅσο γίνεται, ἐλοένα τὴ γλώσσα τους. Ἡ πεῖρα, ἡ μελέτη κ' ἡ σιδερένια λογικὴ τῶν πραγμάτων ἀναγκάσανε τὸ Μ. Βρατσάνο καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ἴσως νὰ φανῆ πὼς γυρεύει τὴ βοήθεια τῆς δημοτικῆς στὴν ἐκπαιδευτικὴ γράφοντας πὼς ἔχει μονάχα ὁ τόνος στὴ διδασκαλία πρέπει νὰ εἶναι παιδικὸς μὰ καὶ «τὸ λεκτικὸν δημῶδες καὶ ἀπλοῦν». (Παιδ. Σχολ. φυλλ. η' 1887). Φοβερὸς καθαρευουσιάνος δημόσια, σ' ἐκπαιδευτικὸ συνέδριον, ὑποστήριξε πὼς «ἐν τῇ κατωτέρᾳ ἡμῶν παιδεύσει ἡ γλώσσα πρέπει νὰ εἶναι κατ' ἀρχὰς ἀπλουστάτη καὶ φυσικωτάτη, αὐτὴ αὐτὴ ἡ συνήθης δημοτικὴ» (Πρακτ. ἐκπαιδ. Συνέδρ. Φιλ. Συλλ. Κων/πόλεως 1907-8, σελ. 123). Μισὰ μέτρα καὶ σπαρμωδικὰ, μὰ ἐλπιδούρα, ἀφοῦ ἀρχίζει νὰ γίνεται φῶς. Κι ἄλλος καθαρευουσιάνος βρίσκει πολὺ σπουδαῖο πρόσκομμα στὴν τέλεια κι ἀποτελεσματικὴ διδασκαλία καὶ κατανόησι τῶν παλιῶν ἐλλήνων συγγραφέων τὸ ὅτι διδάσκουμε στοὺς νέους «δύο μορφὰς τῆς ἐλληνικῆς, πρῶτον τὴν καθαρεύουσαν καὶ ἔπειτα δι' αὐτῆς τὴν ἀρχαίαν» (ἴ. μ. σελ. 121). Ἄν τοῦ ἔλειπε ἡ προκατάληψις ἐναντίᾳ τῆς δημοτικῆς κι ἂν εἶχε τὸ θάρρος νὰ προστέσῃ πὼς μονάχα τὴ δημοτικὴ πρέπει νὰ διδασκόμαστε καὶ μετὰ τὴ δημοτικὴ νὰ μπαίνουμε στὴν ἀρχαία, τότες θὰ φανέρωνε πρὸς ἑξῆς τὴν ἀλήθεια, πού θὰ μᾶς σώσῃ. Καὶ θάρχότανε ἀμέσως σ' ἐπικουρίᾳ καὶ στήριξι τῆς γνώμης του ὁ ἄλλος ἀγορητῆς, πού πολὺ ὀρθὰ πάρατῆρησε πὼς «ἡ διδασκαλία τῶν ἐλλήνων συγγραφέων προσκτάται ζῶν, ἐὰν δεχθῆ παραβολὰς τῆς δημῶδους γλώσσης: ὑπάρχουν πλεῖστα ὅσα χωρὶα τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐρμηνευόμενα μόνον δι' ἀντιστοίχων φράσεων τῆς δημῶδους ἡμῶν γλώσσης» (ἴ. μ. σελ. 134).

Τὰ μισὰ αὐτὰ μέτρα κ' οἱ ἐπιφυλαχτικὲς αὐτὲς ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς πρότασες γνωστῶν καθαρευουσιάνων εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν καταλήξουνε σὲ μιὰ γενικὴ ἀπόφραση μιανῆς ριζικῆς ἀλλαγῆς τῆς γλώσσας στὰ σκολεῖα καὶ σὲ μιὰ τελειωτικὴ νίκη τῆς μητρικῆς λαλιᾶς. Γιατὶ ἡ ἀληθινὴ παιδαγωγία, πού δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ σαθρὰ γλωσσικὰ καθεστῶτα καὶ ψευδοιστορικὸς λόγους καὶ προγονομανίες, εἶναι πολέμια τῆς καθαρεύουσας. Καὶ τὸ βλέπουμε αὐτό, ἂν ἐξετάσουμε τί γίνεται μέσα στὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν, ἔταν ὁ δάσκαλος τοὺς λέει κάτι. Τίς πρὸς πολλὰς φορὲς ὁ δάσκαλος διδάσκει μοναχὰ μὲ λέξεις, ἔχει δηλαδὴ αἰσθητὰ, κ' ἐλπίζει πὼς τὸ παιδί θὰ συνοδέψῃ τίς λέξεις του μὲ ἀνάλογες καὶ γνωστὲς παράστασες καὶ εἰκόνες, πού βρίσκονται θαμμένες στὰ βῆθη τῆς συνείδησής του, ἔτοιμες νὰ ξεπροβάλουνε στὸ φῶς, ἅμα ἐνεργήσῃ κάποια αἰτία, κατὰ τοὺς ἀπαράβατους ψυχολογικοὺς νόμους. Ὁ μαθητῆς θὰ καταλάβῃ τίς λέξεις τῆς διδασκαλίας, ἂν

κατορθώσῃ ἡ φαντασία του νὰ τίς ἀντικαταστήσῃ μὲ ἀνάλογες γνωστὲς εἰκόνες. Αὐτὴ ἡ ψυχικὴ ἐνεργεια δὲν εἶναι καὶ πάρα πολὺ εὐκολη. Οὔτε τὸ πνεῦμα τοῦ κάθε παιδιοῦ ἔχει τὴν ἴδια εὐκολία στὴν ἐνεργεια αὐτῆ. Κι ἀφοῦ σὰ μεταχειρίζεσαι γνωστὲς, γνωστότατες λέξεις, λέξεις πού τὸ παιδί βύζαξε μαζὶ μὲ τὸ γάλα τῆς μάννας του, λέξεις τόσο βαθιὰ τυπωμένες μέσα του, λέξεις πού εἶναι λίγο-πολὺ γερὰ δεμένες μὲ τὰ πράγματα πού σημαίνουνε, ἀνοιώνεις πὼς τὸ παιδί καταβάλλει κόπο νὰ κατανοήσῃ τὸ καινούριον μάθημα πού τοῦ προσφέρεις καὶ πού φροντίζεις νὰ τὸ στηρίξῃς ἀπάνω σὲ γνωστὲς παράστασες κ' ἐποπτείες, φυσικὰ διπλὸν κόπο θὰ κἀνῃ τὸ δύστυχο παιδάκι, ἔταν ἐσὺ μεταχειρίζεσαι στὴ διδασκαλία λέξεις ἔχει τῆς δημοτικῆς, τῆς μητρικῆς, μὰ τῆς πεθαμμένης καθαρεύουσας. Καὶ θὰ κἀνῃ διπλὸν κόπο ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ γιατί πρῶτα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρευνησῇ νὰ βρῇ τὴν ἀντίστοιχη δημοτικὴ λέξι κ' ὕστερα νὰ αναπαραστήσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ πραγμάτου, πού φανερώνει ἡ λέξι.

Αὐτὸ γίνεται σὰ μεταχειρίζεσαι λέξεις τῆς καθαρεύουσας γνωστὲς. Μὰ ἔταν τυχαίῃ νὰ μεταχειρίζεσαι κι ἀγνωστες ἐλωσοδιόλου λέξεις στὴ διδασκαλία, ἔ! τότε κάνεις τὸ σωστὸ ἔγκλημα νὰ διδάσκῃς «ἄγνωστα δι' ἀγνώστων» κι ἄλλοι καὶ τρισαλλοὶ στὸ παιδί πού ἀνάλαβες νὰ παιδαγωγήσῃς. . .

Καστελλόριζο.

MIX. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ Κ. ΠΑΛΛΗ

Σάμος Βαθ. 26 τοῦ Μαγιοῦ 1910.

Καλὲ καὶ πολῦτιμε φίλε μου

κ. Ἀλέξανδρε Πάλλη

Μ' ἀπερίγραπτη χαρὰ ἔλαβα τὸ καλὸ Σου τὸ γράμμα καὶ τὰ πολῦτιμα βιβλία Σου. Χίλια καρδιογάλατα ἐφχαριστῶ Σοῦ προσφέρνω. Τὸ γράμμα Σου τὸ διάβασα καὶ τὸ ματαδιάβασα καὶ κάποια ζῶν σὰ νὰ περεχύθηκε μέσα μου. Σὰν νερὸ καθάριο καὶ ὀροσερὸ μου πότισε τὸ ἄμαρναντο, τὸ βασιλόριζο τῆς Κοσμοσωτήρας Ἰδέας λουλούδι.

Μεγάλῃ, ξεχωριστῇ τιμῇ μοῦ κάνεις στέλνοντάς μου τὸν «Κύκλωπα» μὲ μιὰ τόσο φιλικὴ ἀφιέρωση. Τί νὰ πῶ γιὰ νὰ Σ' ἐφχαριστήσω; ἄς περιορισθῶ λοιπὸν στὸ φτωχὸ καὶ ξερὸ ἐφχαριστῶ, μὰ νᾶχῃς γιὰ βέβαιο πὼς εἶναι τῆς καρδιάς μου ἐφχαριστῶ.

Τὰ βιβλία Σου τὰ διάβασα ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα μὲ προσοχὴ πολλή. Ἐχτός τῆς «Κριτικῆς τοῦ Ἀδολου Λογισμοῦ» τοῦ Καντ πού θέλει μελέτη κ' ἐπιμονή. Κι ἂν μπορῶ νὰ πῶ κ' ἐγὼ τὴ μικρὴ μου γνώμη, εἶναι γιὰ νὰ πορῆσῃ κανεὶς γιὰ τὴν τόση μεταφραστικὴ ἱκανότητά Σου. Σὲ πολλὰ μέρη (καθὼς τὰ Χορικά τοῦ Κύκλωπα λ. χ.) μοῦ φαίνεται πὼς φτάνει, ἂν δὲν ξεπερνᾷ, τὸ πρωτότυπο κείμενον στὴ χάρη, στὴ ζῶν.